

KRONIKA**V spomin Lojzetu Gosarju (22. avgust 1932–14. januar 2014)**

Sredi januarja nas je pretresla vest, da je umrl ugledni slovenski geograf dr. Lojze Gosar. Z njim smo izgubili človeka, ki je bil vselej predan svoji stroki, čeprav se je širšim strokovnim krogom morda bolj kot geograf vtisnil v spomin kot eden od naših najvidnejših regionalnih in prostorskih planerjev.

Rodil se je leta 1932 v Ljubljani. Njegov oče je bil Notranjec, znani pravnik, sociolog in politik Andrej Gosar, eden od utemeljiteljev krščanskega socializma v Sloveniji. Od tod zagotovo izhajajo tudi njegove značajske lastnosti klenost, pokončnost, iskrenost in poštenost, nenazadnje tudi navezanost na tamkajšnjo pokrajino, četudi je zadnja desetletja svojega življenja živel le na njenem obrobju, v Lukovici pri Brezovici nedaleč od Ljubljane. Krasile so ga tudi nesebičnost, posebna mehkoča in mirnost, ki so ob njegovih široki strokovni in splošni razgledanosti v sodelavcih vzbujale vsestransko zaupanje. Zato je bil zaželen timski sodelavec, ki je svoje sposobnosti neredko razodeval tudi kot vodja raziskovalnih projektov.

Klasično gimnazijo z maturo je opravil v Ljubljani leta 1951. Leta 1955 je z delom *Vprašanje prehrane v luči geografije* diplomiral na Oddelku za geografijo takratne Prirodoslovne matematične fakultete v Ljubljani. Med letoma 1955 in 1962 je bil sodelavec Hidrometeorološkega zavoda SRS, kjer se je ukvarjal predvsem s hidrologijo krasa. V tem času je poglobil znanje iz fizične geografije, tako da je lahko svoje diplomsko delo po posameznih tematskih sklopih (*Vprašanje prehrane v svetu v luči geografije in preobljudenost*, *Poljedelske možnosti za izboljšanje prehrane v svetu*, *Erozija prsti – problem našega časa*, *Ribištvo in vprašanje prehrane na svetu*, *Pomen talne vode za gospodarstvo*) objavil v *Geografskem obzorniku* in na poljudnejši način v *Naših razgledih*. Z njimi je nakazal svojo široko geografsko razgledanost, ki jo je pozneje nadgradil z usmeritvijo v demografijo, geografijo podeželja in načrtovanje.

Leta 1962 se je zaposlil na *Urbanističnem inštitutu SRS*, kjer se je posvetil temeljnim raziskavam s področja geografije prebivalstva, rabe tal ter prostorskega in regionalnega planiranja. Leta 1977 je na tedanji *Pedagoško-znanstveni enoti za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani* doktoriral

z zagovorom disertacije *Vpliv gibanja kmečke delovne sile na oblikovanje agrarnega prostora*. S pridobitvijo naziva doktor znanosti je postal še bolj zaželen projektni sodelavec, prevzel je tudi vodenje več projektov, kar ga je v tolikšni meri obremenjevalo, da je njegovo sistematično objavljane izsledkov na nek način ostalo v drugem planu. Pri svojem vodenju je uporabljal svoje izjemne značajske lastnosti; že naštetim velja pridati še posluš za timsko delo, in seveda geografsko strokovno širino. Skozi vso preostalo delovno dobo je ostal zvest *Urbanističnemu inštitutu Republike Slovenije*, kjer je bil dolgoletni znanstveni svetnik in pred upokojitvijo leta 1994 za krajši čas tudi njegov direktor.

Po upokojitvi je z enakim ali še večjim elanom nadaljeval z delom ter objavljaj, bil predavatelj, mentor, izvedenec pri mednarodnih projektih in tudi urednik.

Če nekoliko podrobneje osvetlimo širok razpon njegovega znanstvenoraziskovalnega udejstvovanja, moramo izpostaviti demografske projekcije, poselitve z urbanizacijo, deagrarizacijo, urejanje podeželja, zemljiško razdrobljenost, skladen regionalni razvoj, pospeševanje razvoja manj razvitih območij, prostorsko in urbanistično načrtovanje, prometno dostopnost s poudarkom na javnem potniškem prometu ter regionalizacijo z vidika načrtovane členitve Slovenije na pokrajine. Sodeloval je tudi pri razvojno-tipološki členitvi slovenskega podeželja, ki so jo pripravili v okviru *Inštituta za agrarno ekonomiko Oddelka za agronomijo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani*.

Velja za vodilnega slovenskega strokovnjaka na področju demografskih projekcij oziroma napovedovanja bodoče poselitve v Sloveniji. Naj omenimo samo nekaj njegovih objav s tega področja: *Projekcija in dinamika rasti prebivalstva Slovenije*, *Demografske projekcije v prostorskem planiranju*, *Regionalne bilance prebivalstva in zaposlenih*. Izhajajoč iz prvih in značilnosti geografskega okolja je razvil metodo za izračunavanje projekcij gibanja kmečkega prebivalstva, pri čemer je upošteval korigirano deagrarizacijo. Njegove skrbno pripravljene demografske strokovne podlage so bile podlaga za pripravo večine občinskih prostorskih načrtov v Sloveniji.

Gosarjevo bogato strokovno in raziskovalno delo na področju regionalnega razvoja in prostorskega planiranja se odraža v mnogih raziskovalnih projektih, v katerih je sodelovala vrsta strokovnjakov različnih profilov. Izpostaviti je treba še njegovo poglobljeno iskanje odgovora na izziv, kaj naj bi pomenila nova upravna razdelitev Slovenije za prostorsko načrtovanje.

Aktivno je deloval kot član delovnih skupin v razvojnih projektih *Slovenija 2000* in *Dolgoročni družbeni plan Slovenije*. Bil je član nacionalnega komiteja za demografsko politiko Slovenije, član strokovne skupine, ki je v okviru Ustavne komisije v Državnem zboru preučila predloge za spremembe ustave na področju lokalne samouprave, in član delegacije Republike Slovenije v Skupščini stalne konference regionalnih in lokalnih oblasti Evrope pri Svetu Evrope.

Lojze Gosar je bil v mednarodne projekte globoko vpet že v času, ko to še ni bilo običajno. V okviru jugoslovansko-ameriškega projekta je bil nosilec analize prometnih omrežij in preučevanja javnega potniškega prometa v ljubljanski regiji. Sodeloval je v mednarodnem projektu *FAO – Trebnje*, kjer je bil poudarek na celovitemu razvoju pilotnega podeželskega območja s poudarkom na vlogi žensk in uvajanju dopolnilnih dejavnosti v kmetijstvu. V letih 1975–1984 je bil vključen v mednarodni projekt *Stroški mestne rasti*, ki ga je vodil UNESCO-v center na Dunaju. Desetletje po upokojitvi je pomagal pri izdelavi prostorskega načrta v novonastali Bosni in Hercegovini, kjer je v okviru Federacije BiH skupaj s slovenskimi in bosanskimi sodelavci pripravil študijo *Demografija i sistem naselja za potrebe izrade Prostornog plana Kantona Sarajevo za period od 2003. do 2023. godine*, o čemer je skupaj s sodelavci pripravil tudi pregledni znanstveni članek v *Urbanem izzivu*. To ni bilo njegovo prvo soočenje s prostorom nekdanje skupne domovine Jugoslavije, saj je skupaj z inštitutskimi kolegi že sredi osemdesetih let sodeloval pri reviziji generalnega urbanističnega načrta Titograda, kot se je v tistem času imenovalo črnogorsko glavno mesto Podgorica. Nazadnje je s svojimi nekdanjimi sodelavci z Urbanističnega inštituta sodeloval v okviru mednarodnega projekta *ADAPT2DC: New innovative solutions to adapt governance and management of public infrastructure and services to demographic change (2011–2014)*.

Svoje raziskovalno snovanje je uspel razširiti tudi na območje drugih celin. Leta 1983 se je namreč vključil v mednarodni projekt *Institucionalna podpora planiranju v Gvajani*. V raziskovalnem sklopu

Sistem socialnih indikatorjev za planiranje v Gvajani je organiziral in vodil ekipo lokalnih strokovnjakov s tega področja. Rezultati so bili objavljeni v publikaciji *Recommendations on Introduction of a Social Indicator System for Planning in Guayana*, povzetek metodologije in poglavitnih rezultatov pa je bil natisnjen v *Geografskem vestniku* leta 1986. O uporabi socialnih indikatorjev za prostorsko načrtovanje v Gvajani je novembra 1983 predaval študentom geografije na Univerzi v Georgetownu.

Lojze Gosar je svoje poklicno poslanstvo zaključil v času, ko še ni bila v popolnosti vzpostavljena neusmiljena bibliografska metrika, zato se ni čuditi, da je med njegovimi dokumentiranimi prispevki v sistemih Cobib in Sicris precejšen razkorak. V prvem je zavedenih 326 njegovih bibliografskih enot, v drugem pa le 261. Med slednjimi je 75 klasičnih objav, kar 140 je končnih poročil o raziskovalnih projektih, elaboratov in študij, 25 del sploh ni razporejenih (med njimi prevladujejo publicirane enote), preostanek pa zavzema njegovo v sistemu zabeleženo uredniško in mentorsko delovanje. Svoje prispevke je objavljval v domači in tuji geografski ter negeografski literaturi, strokovni javnosti pa je dognanja posredoval na geografskih, ruralnosocioloških in planerskih posvetovanjih. Njegova najbolj plodna leta glede številčnosti objav so bila 1979, 1991 in 1995.

Oba njegova izvirna znanstvena članka sta objavljena v tujini, prispevek *Die Zukunft des ländlichen Raumes in Slowenien* v avstrijski reviji *Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft* in prispevek *Dilemmas of the future of Slovene rural areas: Probleme der Zukunft der ländlichen Gebiete in Slowenien* v nemški reviji *Zeitschrift für Kulturtechnik und Landentwicklung*. Kot edina znanstvena monografija, pri kateri je sodeloval, je v Sicrisu navedena *Razvojno-tipološka členitev podeželja v Republiki Sloveniji* (2000), kot strokovni pa (skupaj s številnimi soavtorji) *Zemljiški maksimum* (1988), ki jo je pripravil *Kmetijski inštitut Slovenije*, in *Teze za strategijo regionalnega razvoja Slovenije* (1998), ki je izšla v okviru *Inštituta za ekonomska raziskovanja*. V sklopu Gosarjevih najpomembnejših publiciranih del velja navesti še priročnik *Demografske metode v prostorskem in urbanističnem planiranju* (2006), ki je izšel v okviru *Interdisciplinarnega podiplomskega študija prostorskega in urbanističnega planiranja Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani*. Njegov zadnji strokovni članek z naslovom *Vloga demografije pri usmerjanju poselitvenega razvoja* je bil leta 2012 objavljen v reviji *Urbani izziv*. Za njegove vrhunske dosežke na področju znanstvenoraziskovalnega dela ga je leta 2002 takratna Zveza geografskih društev Slovenije nagradila z Melikovim priznanjem.

Svoje poglede na aktualna vprašanja prostorskega, družbenega in gospodarskega razvoja je rad objavljval tudi v obliki poljudnih člankov, ki jih je v dostopnih seznamih zavedenih skoraj 50. O predvideni členitvi Slovenije je pogosto pisal v dnevnem časopisu, največ v *Delu* in *Slovcu*, medtem ko je socialno in družbenogospodarsko angažirane članke objavljval v poljudni periodiki, največ v katoliškem mesečniku *Novi svet*.

Ob njegovih nenehni angažiranosti v okviru znanstvenoraziskovalnih projektov je bila njegova vloga predavatelja nekoliko potisnjena v ozadje. Poleg že omenjenih predavanj v Georgetownu je bil leta 1985 tudi gostujoči predavatelj na *GLCA (Great Lakes Colleges Association)*, lociranem na območju Velikih jezer v Združenih državah Amerike. Leta 1989 je na *Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani* postal habilitirani izredni profesor za geografijo prebivalstva in regionalno planiranje. V tem času je bil mentor pri pripravi dveh magistrskih del, pripravljenih v okviru Filozofske fakultete. Svojo pedagoško žilico je dodobra izživel šele po upokojitvi, ko se je lažje angažiral kot profesor v okviru *Interdisciplinarnega podiplomskega študija prostorskega in urbanističnega planiranja (IPŠPUP) Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani*. Pri tem si je nesebično vzel čas za mentorsko delo, zato smo ga študenti IPŠPUP-a prav tako poprosili za mentorstvo pri pripravi magistrskih del. S svojimi nasveti in vodenjem je pomagal tako tistim, ki smo bili po osnovni izobrazbi geografi, kot prostorsko usmerjenim negeografom. Na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo je kot mentor sodeloval pri pripravi petih magisterijev in enega doktorata.

Četudi je bil v bistvu apolitičen, je po osamosvojitvi Slovenije postal tudi politično angažiran. Bil je eden od ustanovnih članov Nove Slovenije. Med letoma 2000 in 2005 je bil član sveta stranke, med letoma 2004 in 2008 pa predsednik njenega strokovnega odbora za okolje in prostor.

V tem času je pripravljaj tudi publikacije in prispevke, za katere je čutil, da jih mora izpovedati, govorijo pa širše o človeku, prostoru in času, denimo *Božje kraljestvo na Zemlji*, *Pozorni: uvodniki glasila Zvonček župnije Brezovica*, *Vedno na razpotju: uvodniki glasila Zvonček župnije Brezovica: 2006–2012*, *Ozadje finančne krize*, *Tretja pot* in podobne. S tem je svoje poglede na eni strani namenil širšemu krogu ljudi, na drugi pa je svoje udejstvovanje postopoma krčil na domači kraj in njegovo okolico, naj na tem mestu omenim članek *Povojno koncentracijsko taborišče v Borovnici*, na območje torej, od koder izhaja, ter na svojega očeta, ki mu ga je uspelo približati širši javnosti. Ob tem je še vedno spremljal tudi vidne dosežke svoje temeljne vede geografije in o njih izčrpno poročal v *Geografskem vestniku*.

Drago Kladnik

Trideseta obletnica Ljubljanskega geografskega društva

Ljubljana, 26. 11. 2014

26. novembra 2014 je Ljubljansko geografsko društvo (LGD) v Atriju Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti obeležilo 30. letnico svojega delovanja. Dogodek je sovpadel z otvoritvijo fotografske razstave »Dolina Triglavskih jezer« leta 2013 tragično preminulega raziskovalca Doline in tedanjega predsednika Ljubljanskega geografskega društva dr. Bojana Erhartiča. Hkrati je bilo razstavljenih še deset fotografij nastalih na delavnici pokrajinske fotografije v Dolini Triglavskih jezer 6. septembra 2014, ki se je odvila znotraj znanstvenega posveta ob 90. letnici prvega zavarovanja Doline Triglavskih jezer (glej rubriko Zborovanja v Geografskem vestniku 86-2). Delavnica posvečena Bojanu Erhartiču je pod vodstvom priznanega fotografa Staneta Klemenca, kljub meglenu vremenu odlično uspela. Avtorji fotografij s fotografske delavnice so Mitja Bricelj, Jerneja Fridl, Blaž Lesnik, Živa Malovrh, Jaka Ortar, Miha Pavšek, Blaž Repe, Irena Rink, Aleš Smrekar in Aleš Zdešar.

MILHA PAVŠEK

Slika: Udeleženci tridesete obletnice delovanja Ljubljanskega geografskega društva v Atriju Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti.